

پاشنه آشیل صادرات محصولات کشاورزی چیست؟

ضرورت‌های توسعه صادرات سبز

با محدود شدن صادرات نفتی کشور، به نظر می‌رسد فصل تازه‌ای از تجارت خارجی ایران با کشورهای دیگر آغاز شده است و اگرچه در حال حاضر این فعالیت اقتصادی تحت تاثیر تحریم‌های انجام‌شده علیه ایران، با مشکلات فراوانی همراه است اما می‌تواند آغاز یک روند رو به رشد باشد. البته در این روند باید دید که پرداختن به کدام حوزه‌ها در تجارت برای تولیدکننده به صرفه است تا برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌ها به آن سمت و سو هدایت شوند. با توجه به شرایط اقلیمی و آب و هوای چهارفصل کشور، بدون شک صادرات محصولات کشاورزی می‌تواند یکی از ظرفیت‌های جدی تجارت خارجی و ارزآوری برای ایران باشد و شاید به همین دلیل است که دبیر ستاد تنظیم بازار در گفت‌وگوهای خود، تشکیل‌های تعاونی روستایی و اتحادیه‌های کشاورزی را تشویق می‌کند تا در حوزه صادرات فعال تر شوند. اما آیا این تشویق‌ها به تنهایی می‌تواند برای رونق صادرات کشاورزی کافی باشد؟ و اگر بخواهیم در این زمینه حرفی برای گفتن داشته باشیم، چه موانعی بر سر راه شکوفایی این حوزه قرار دارد؟ با گزارش **سنت** در این باره همراه باشید.

فله‌فروشی به صرفه نیست

رئیس کمیسیون صادرات و واردات اتاق بازرگانی استان فارس نیز درباره لزوم توجه به بازارهای خارجی محصولات کشاورزی اعتقاد دارد که مشکل اصلی کشور در این حوزه این است که براساس یک آمایش سرزمینی از ظرفیت‌هایی که هر استان دارد، در توسعه اقتصادی استفاده نکرده‌ایم.

خسرو فروغان در این باره در گفت‌وگو با **سنت** اظهار کرد: اگر تا امروز در این زمینه موفق عمل نکرده‌ایم، مشکل از برنامه‌ریزی‌های کلی، مقطعی و ناهماهنگ بوده، زیرا نباید انتظار داشته باشیم یک برنامه‌ریزی موفق در یک استان، در سایر استان‌ها نیز به شکل مطلوب به نتیجه برسد. باید برنامه‌ریزی‌های خود را بر مبنای ویژگی‌ها، ظرفیت‌ها و توانمندی‌های هر استان انجام دهیم اما متأسفانه آمایش‌های سرزمینی انجام شده درباره استان‌های مختلف کشور هیچ‌گاه مورد استفاده قرار نگرفتند و می‌بینیم که گسترش برخی صنایع در استان‌ها، نه تنها در راستای بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود در آن مناطق نیست، که حتی مغایر با اقلیم آنها نیز بوده است.

وی در این باره افزود: در همین استان فارس که دارای ظرفیت‌های مناسبی برای کشت و صادرات محصولات کشاورزی است، اگرچه به موضوع ظرفیت توجه شده اما استفاده بهینه از آن در دستور کار قرار نگرفته است؛ معمولاً کشاورزی در آن به صورت سنتی انجام می‌شود که بازده بهینه ندارد و علاوه بر آن، صادرات محصولات کشاورزی اغلب به صورت فله و سورت‌نشده انجام می‌شود. فروغان با اشاره به اینکه صادرات محصولات به صورت فله‌ای، تاثیر منفی خود را به دو شکل نشان می‌دهد، خاطر نشان کرد: نخست اینکه در صادرات به صورت فله، صادرکننده محصول خود را با قیمتی بسیار کمتر

به فروش می‌رساند و حاشیه سود کمتری را برای او به همراه خواهد داشت و دوم اینکه در صادرات فله میزان ضایعات بسیار بیشتر است که هر دوی این عوامل به زیان صادرکننده است. رئیس کمیسیون صادرات و واردات اتاق بازرگانی استان فارس در ادامه افزود: صادرات محصولات کشاورزی تصحیح کرد: نکته تولید و صادرات محصولات کشاورزی وجود دارد، موضوع ابزارها و زیرساخت‌های لازم برای توسعه صادرات است. مثلاً در نحوه صادرات محصولات کشاورزی به کشورهای دیگر، یکی از مهم‌ترین عوامل در جلوگیری از فساد این محصولات و کم کردن ضایعات محصولات کشاورزی، کاهش مدت‌زمان برداشت تا انتقال به کشور مقصد است. در این شرایط، استفاده از هواپیمای کارگو یکی از شیوه‌های متداول در جهان است اما ما به جز مقایسه کوتاهی که به صورت اجاره‌ای از این امکان برخوردار بوده‌ایم، هنوز فاقد این ابزار هستیم.

بی‌توجهی به ظرفیت‌های کشور، مهیا نبودن زیرساخت‌های صادراتی، عدم بهره‌وری در صادرات، دست‌ورعمل‌های متفاوت و متناقض و برخورد سلیقه‌ای و غیرکارشناسی با مقوله صادرات، هر یک به‌تنهایی نیز می‌تواند صادر یک کشور و نظام اقتصادی آن را با مشکلات عدیده‌ای مواجه کند. این موضوعات در کشور ما علاوه بر اینکه صادرکنندگان را برای حضور در این عرصه بی‌انگیزه می‌کند، کفه بازار رقابتی امروز در تجارت بین‌الملل را به نفع رقبایی مانند پاکستان که در چند سال گذشته در حوزه صادرات محصولات کشاورزی بسیار مطلوب عمل کرده، سنگین می‌کند و ایران به‌تدریج بازارهای هدف خود را در منطقه از دست می‌دهد.

به خود تحریمی دامن نزنیم

موضوع فرآوری در حوزه کشاورزی توجهی نداشته‌ایم و همین موضوع باعث شده در این بخش به شکل مطلوبی عمل نکنیم. وی گفت: قابلیت‌های فراوانی در این حوزه در کشور وجود دارد که می‌تواند به ارتقای این نوع از تجارت کمک کند اما باید بسترهای مناسب برای این موضوع نیز در کشور فراهم شود و وزارت جهاد کشاورزی اصلی‌ترین نهاد در این زمینه است. نماینده کرمانشاه و عضو کمیسیون کشاورزی مجلس در این باره تأکید کرد: اگر وزارت جهاد کشاورزی در این زمینه نقش خود را به‌درستی ایفا کند، بسیاری از این مشکلات حل می‌شود، زیرا این وزارت جهاد کشاورزی است که از آمار تولید محصولات مختلف آگاه

محمد رشیدی، نماینده کرمانشاه و عضو کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی نیز در این باره در گفت‌وگو با **سنت** اظهار کرد: به اعتقاد من اوج رهایی از وابستگی کشور می‌تواند در بخش کشاورزی رخ دهد اما خودتحریمی ما را بیچاره کرده است و ربطی به تحریم‌های امریکا ندارد. این موانع ناموجه بسیار، باعث شده بسیاری از صادرکنندگان و سرمایه‌گذاران عطای کار را به لقایش ببخشند و به جای رونق تجارت خارجی و صادرات، شاهد دلزدگی فعالان این حوزه باشیم. رشیدی یکی دیگر از مشکلات صادرات در حوزه کشاورزی کشور را خام‌فروشی به شکل‌های مختلف آن دانست و تأکید کرد: حقیقت این است که ما در این سال‌ها به

صادرات شاخص کیفی لازم دارد

عبدالمجید شیخی، کارشناس اقتصاد در گفت‌وگو با **سنت** عنوان کرد: تجارت در بخش کشاورزی یکی از حوزه‌های استراتژیک در سیستم‌های اقتصادی است و کشورهای پیشرفته سرمایه‌گذاری‌های عظیمی در این زمینه انجام داده‌اند؛ در کشور ما نیز اگرچه قابلیت‌های فراوانی برای

تجارت در بخش کشاورزی، چه در بخش صادرات و چه در بخش واردات دارای شاخص‌های کیفی باشیم. وی در این باره افزود: این نظارت‌ها سبب می‌شود از یک سو در بحث واردات محصولات نامرغوب را به سبب غذایی ایرانیان اضافه نکنیم و از سوی دیگر، با صادرات محصولات نامرغوب، موجبات از دست رفتن بازار این محصولات در کشورهای هدف را از دست ندهیم. شیخی با اشاره به این موضوع که بازارهای خارجی در حال حاضر بازارهای رقابتی هستند، یادآور شد: خریداران محصولات در این بازارها، با اندک تفاوتی در کیفیت، یک محصول را برای همیشه کنار می‌گذارند و با این کار به‌راحتی یک عرصه سودآوری برای یک کشور از بین خواهد رفت.

این کارشناس اقتصاد در حوزه کشاورزی تصریح کرد: در حال حاضر، بهترین راهکار موجود برای توسعه تجارت در بخش کشاورزی، توجه بیشتر دولت و نهادهای زیرمجموعه آن به موضوع محصولات کشاورزی است که باید توسعه پیدا کنند. دولت باید از بنگاه‌های تولیدی بخش کشاورزی، توسعه این بنگاه‌ها، ایجاد ارزش افزوده برای محصولات کشاورزی، ایجاد اشتغال در این بخش و همین طور خلق تشکلهای کشاورزی حمایت کند. شیخی در پایان تأکید کرد: توسعه تجارت در بخش کشاورزی یکی از نقاط مغفول مانده اقتصاد کشور است که با اندکی توجه و اراده در این زمینه می‌توانیم توان بالقوه آن را به صورت بالفعل درآوریم.

سخن آخر

اینکه ما به دنبال رفع موانع تولید در کشور باشیم و درصدد شکوفا کردن کشاورزی و در پی آن رونق صادرات کشاورزی باشیم، بسیار مطلوب است و قطعاً این موضوع باید در اولویت سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران قرار گیرد. اما حقیقت این است که از حرف تا عمل فاصله زیادی است. ما تا امروز در حرف، در بیان و در شعار سال‌های متمادی درباره حمایت از تولید و صادرات غیرنفتی و توسعه اقتصاد کشاورزی سخن گفته‌ایم و قانون و مصوبه و بخشنامه صادر کرده‌ایم که همگی زیبا و شیرین هم بوده‌اند اما باید ببینیم ساختارها و زیرساخت‌ها اعم از ساختارهای اداری، اجرایی، بروکراسی و نیروی انسانی کارآمد تا چه حد برای این کار آماده هستند و ما تا چه حد توانسته‌ایم برای رسیدن به این هدف بسترسازی کنیم. در واقع قابلیت‌ها و استعدادهای ذاتی و طبیعی در یک سوی این معادله و اراده دست‌اندرکاران برای برآور کردن این توان بالقوه در سویی دیگر است که با اظهارنظر و سخنرانی نمی‌توان انتظار داشت فصل مشترکی در این زمینه ایجاد شود. ما برای رونق حوزه کشاورزی و تجارت این محصولات نیازمند ایجاد تسهیلات و راهکارهای عملی هستیم و گرچه همچنان می‌توانیم فقط حرف‌های قشنگ بزنیم و در عمل مانند دهه‌های گذشته ناموفق باشیم.

کمبود و گرانی نهاده دلیل اصلی افزایش قیمت مرغ

نایب رئیس کانون سراسری مرغداران گوهشتی با بیان اینکه کمبود و گرانی نهاده‌های دامی دلیل گرانی مرغ است، گفت: در صورتی که تامین نهاده تسهیل نشود، قیمت بالاتر هم می‌رود. حبیب اسدالله‌نژاد با اشاره به افزایش قیمت مرغ به کیلویی ۲۵ هزار تومان، گفت: افزایش هزینه‌های تولید و کمبود نهاده‌های مورد نیاز تولیدکنندگان دلیل اصلی این مسئله است. وی درباره اینکه چه پیش‌بینی برای روزهای آینده در این زمینه دارید، افزود: اگر تأمین نهاده‌ها تسریع شود و این محصولات با سرعت بیشتر و قیمت کمتری به‌دست تولیدکنندگان برسد و سهمیه اختصاصی مرغداران افزایش یابد، می‌توان به کاهش قیمت در بازار امیدوار بود، در غیر این صورت، شاهد افزایش مجدد نرخ خواهیم بود. این فعال بخش خصوصی تصریح کرد: ظاهراً نرخ مصوب جدید مرغ هم در ستاد تنظیم بازار به تصویب رسیده و به‌احتمال زیاد تا آخر هفته جاری به‌طور

رسمی ابلاغ می‌شود. پیش از این یک منبع آگاه به مهر گفته بود: قیمت جدید هر کیلوگرم مرغ زنده ۱۳ هزار تومان با ۱۰ درصد افزایش و کاهش در استان‌ها تصویب شده که این رقم مورد رضایت مرغداران نیست و به نظر آنها در شرایط فعلی قیمت هر کیلوگرم مرغ زنده دست‌کم ۱۶ هزار و ۵۰۰ تومان است. مرغ زنده با طی فرآیند کشتار، با ضریب قیمت ۱.۵ (۱.۵ برابر قیمت مرغ زنده) به‌دست مصرف‌کننده می‌رسد. به گفته این منبع آگاه، قیمت مرغ گرم با در نظر گرفتن قیمت ۱۳ هزار تومان برای هر کیلوگرم مرغ زنده، برای مصرف‌کننده حدود ۲۱ هزار تومان خواهد بود اما احتمالاً دولت برای اینکه به مصرف‌کننده فشار وارد نشود، قیمت مصوب مرغ گرم (برای فروش به مصرف‌کننده) را زیر ۲۰ هزار تومان تعیین و اعلام می‌کند.

دولت باید چراغ‌های قرمز را بردارد

سیدرضا نورانی، نماینده اتاق بازرگانی و رئیس اتحادیه ملی محصولات کشاورزی

ایران با توجه به دارا بودن ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهانی، دارای ظرفیت‌های بسیار بالایی در زمینه کشاورزی و تولید محصولات در این حوزه است که طبیعتاً این قابلیت در هر استان کشور و با در نظر گرفتن ۴ فصل می‌تواند تنوع بی‌نظیری از محصولات گوناگون در این حوزه را برای تامین نیازهای داخلی و صادرات داشته باشد اما باید ساماندهی این کار به افراد دارای تخصص و تجربه در این زمینه سپرده شود و دولت نیز باید در فراهم آوردن تسهیلات برای صادرات اقدام کند و خود با مانع‌تراشی جلوی ارزآوری این حوزه را نگیرد.

فانوس در گزارش‌های خود اعلام کرده که ایران علاوه بر اینکه می‌تواند نیازهای خود در زمینه محصولات کشاورزی را برطرف کند، این قابلیت را نیز دارد که تمامی کشورهای حوزه خلیج فارس را در این زمینه مورد حمایت قرار دهد. البته در همین گزارش‌ها ذکر شده که ۳۰ تا ۳۵ درصد محصولات کشاورزی ما تبدیل به ضایعات می‌شوند و این موضوعی است که باید توجه ویژه‌ای نسبت به آن شود.

جداول و آمارهای ارائه‌شده در این زمینه می‌تواند برآورده مناسبی قابلیت‌های مناطق مختلف کشور در زمینه تولید و صادرات را در اختیار ما قرار دهد که با توجه به اقتصاد رو به نابودی نفت و حذف شدن آن از اقتصاد ما، توجه به این موضوع بسیار پراهمیت‌تر از گذشته خواهد بود.

البته در این مسیر، نقش دولت به‌عنوان حامی و ناظر بسیار مهم است و باید تا حد امکان چراغ‌های قرمز در مسیر پر پیچ و خم صادرکننده ایرانی را بردارد.

با در نظر گرفتن ظرفیت‌های مناطق گوناگون کشور، باید در این زمینه سرمایه‌گذاری کنیم تا علاوه بر رفع نیازهای داخلی، با پرداختن به صادرات این محصولات گام بلندی در جهت ارزآوری و بی‌نیازی از اقتصاد نفتی برداریم و در عین حال با توجه به تحریم‌ها باید با شیوه مویرگی محصولات کشاورزی خود را به دیگر کشورها صادر کنیم.

کشور ما از نظر منابع طبیعی غنی است و با یک برنامه‌ریزی درست و استفاده از ابزارهای مناسب، می‌توان از این ظرفیت‌ها در موعده مناسب بهره برد؛ این امکان در حالی در اختیار ما قرار دارد که تمام کشورهای همسایه و منطقه در تمام فصول به این محصولات نیاز دارند و ما می‌توانیم بازارهای دائمی محصولات کشاورزی خود را در کشورهای هدف داشته باشیم.

ما با وجود حدود ۱۶ میلیون هکتار سطح زیر کشت که در مزارع و باغ‌های کشور در اختیار داریم، حدود ۱۲۰ تا ۱۳۰ میلیون تن محصول تولید می‌کنیم در حالی که اگر از فناوری روز جهان در این زمینه بهره ببریم، می‌توانیم محصولات خود را تا دو برابر افزایش دهیم. این افزایش تولید می‌تواند به افزایش صادرات بینجامد و ارزآوری مناسبی را برای کشور به همراه بیاورد. نکته قابل تامل دیگر درباره صادرات محصولات کشاورزی کشور در شرایط کنونی این است که ما در این حوزه همواره به صورت جزیره‌ای عمل کرده‌ایم و با این رویه نمی‌توان به جهش تولید که هدف امسال ما است، دست یافت. جهش تولید با حرکت‌های مقطعی حاصل نمی‌شود؛ ما واقع این موضوع زمانی اتفاق می‌افتد که ما ظرفیت‌های مناطق مختلف کشور خود را بشناسیم، برای آنها برنامه‌ریزی دقیق داشته باشیم و در نهایت با یک تفکر واحد به سمت بازارهای جهانی پیش برویم.

اگر قصد داریم نقش محصولات کشاورزی در صادرات و نظام صادراتی کشور را پررنگ کنیم، باید زیرساخت‌های مناسبی را برای این موضوع در نظر بگیریم. با تصمیمات و دستورالعمل‌های خلق اساعه و سلیقه‌ای نمی‌توانیم در بی توسعه و جهش تولید و صادرات باشیم. بانک مرکزی، گمرک، اتاق بازرگانی، وزارت جهاد کشاورزی و وزارت صنعت، معدن و تجارت همگی در یک جبهه قرار دارند و هر یک تا حدودی در جهش صادرات موثر هستند که رسیدن به این هدف انسجام و همکاری همه آنها را می‌طلبد.